

Impulsų kontrolės sutrikimai sergant Parkinsono liga: svarbiausi faktai pacientams

KAS YRA IMPULSŲ KONTROLĖS SUTRIKIMAI IR KAIP DAŽNAI JIE ATsiranda SERGANT PARKINSONO LIGA?

Impulsų kontrolės sutrikimai (IKS) yra grupė itin stiprių ir/ar žalingų potraukių bei elgesio pokyčių, galinčių atsirasti sergant Parkinsono liga (PL). Jiems būdingos sunkiai šalin nuvejamoms mintims ar nenumaldomas noras atlikti kokius nors veiksmus. Dažnai šie reiškiniai yra nepageidaujamas tam tikrų vaistų poveikis. Patys pacientai ne visada suvokia, kad tai tapo problema. IKS ligos eigoje gali atsirasti apie 10-20% sergančiųjų PL.

KOKIUS ELGESIO POKYČIUS GALIMA PASTEBĖTI SERGANT PARKINSONO LIGA IR TURINT IMPULSŲ KONTROLĖS SUTRIKIMŲ?

Pacientai su IKS pasižymi:

- Piktnaudžiuviu azartiniais žaidimais
- Nesaikingu apsipirkinėjimu
- Pernelyg dideliu lytiniu aktyvumu

Ilgainiui šie elgesio pokyčiai gali tapti problema, nes pradeda kelti asmeninių, šeimos ar socialinių bėdų. Pavyzdžiui, piktnaudžiavimas azartiniais žaidimais gali sukelti rimtų finansinių bėdų, o nesaikingas valgymas - svorio didėjimą. Kitas dažnas elgesio pokytis yra pakartotinis to paties veiksmo darymas, pavyzdžiui, kompiuterio išardymas ir surinkimas, knygų išdėliojimas ir perdėliojimas lentynose (ang. *punding*).

AR IKS SUSIJĘ SU VAISTAIS, SKIRTAIS GYDYTI PARKINSONO LIGA?

IKS sergant PL gali atsirasti visiems, nepriklausomai nuo gydymo. Nepaisant to, IKS dažniausiai pastebimi vartojant klasę vaistų, vadinamų dopamino agonistais. Jie yra:

- Pramipeksolis
- Ropinirolis
- Rotigotinas

Rečiau IKS gali atsirasti pacientams, kurie yra negydyti arba vartoję kitų Parkinsono ligai gydyti skirtų vaistų.

KAIP MAN ŽINOTI, AR ESU DIDESNĖS RIZIKOS GRUPĖJE ATsirasti IKS?

Linę siekti naujovių ar impulsyvūs asmenys turi didesnę riziką atsirasti IKS. Riziką gali padidinti ankstesnis polinkis lošti azartinius žaidimus ar piktnaudžiavimas alkoholiu. IKS dažniau atsiranda vyrams ir jaunesniems pacientams. Visgi pagrindinis

rizikos veiksnys yra dopamino agonistų vartojimas, ypač didelėmis dozėmis.

KĄ DARYTI, JEI ĮTARIU IKS?

Pirmas žingsnis yra pastebėti IKS kiek galima anksčiau, nes jie gali sukelti rimtų finansinių problemų ar pakenkti tarpasmeniniams santykiams. Jei jums atrodo, kad jūs ar jūsų artimasis patiria IKS, praneškite apie tai savo gydytojui. Galite prašyti privataus ir konfidencialaus pokalbio. Jei apie savo būklę ir esamą situaciją kalbėti sunku, esamas problemas bei kylančius klausimus galite užsirašyti ir juos pateikti gydytojui, kai susitiksite. Kaip ir su kitomis bėdomis, dažnai pravartu, kad į gydytojo vizitą su jumis kartu atvyktų ir jūsų antroji pusė, jus prižiūrintis asmuo ar kitas artimas žmogus. Jie gali pasitarnauti jums mėginant įveikti esamus sunkumus.

Kartais pacientai savo IKS ar su jais susijusios žalos nepastebi. Jie taip pat gali IKS slėpti. Dėl to labai svarbu, kad šeimos nariai ar pacientą prižiūrintys asmenys bendradarbiautų su sveikatos priežiūros specialistais mėginami aptikti naujus IKS ir stebint jau esamus.

AR IKS GALI BŪTI GYDOMI?

Taip, IKS gali būti gydomi. Pirmiausiai gydytojas gali pakoreguoti jūsų PL vaistus. Dažnai pakanka tiesiog sumažinti dopamino agonisto dozę ar nutraukti jo vartojimą. Be gydytojo rekomendacijos patiems to daryti nederėtų. Išskyrus atvejus, kai IKS yra labai sunkus, palaipsniui vaistų dozės mažinimas padės išvengti motorinių simptomų pablogėjimo. Kai kuriais atvejais staigus dopamino agonistų nutraukimas gali sukelti nutraukimo simptomų, pavyzdžiui:

- Nerimą
- Depresiją ir apatiją
- Nuovargį
- Miego sutrikimų
- Viso kūno skausmus

Pasitarkite su kvalifikuotu sveikatos priežiūros specialistu, jei yra depresijos ar kitų nuotaikos sutrikimų požymių. Kai kuriais atvejais gali padėti vaistai, skirti gydyti psichikos sutrikimams.

Įveikti IKS gali būti sunku, tačiau jūs galite rasti jums tinkančią strategiją. Nepamirškite būti atviri ir nuolat bendrauti su savo sveikatos priežiūros specialistais bei jumis besirūpinančiais asmenimis.